

T.C.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
REHBERLİK VE TEFTİŞ BAŞKANLIĞI

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU MEVZUATINA GÖRE YAPILAN TEFTİŞ - DENETİM VE KONTROLLER

Esman DİLLİ
BaŐmüfettiŐ
edilli@sgk.gov.tr

I. BÖLÜM - GENEL AÇIKLAMALAR

Sosyal Güvenlik Kurumu mevzuatına bağlı inceleme, soruşturma, teftiş, denetim ve kontroller;

- Sosyal Güvenlik İl Müdürlüklerinde görevli Sosyal Güvenlik Denetmenleri,
  - Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına bağlı Müfettişler,
  - Sağlık ve Sosyal Güvenlik Merkezlerinde oluşturulan denetim ekiplerinde görevli Doktor ve Eczacılar,
- tarafından yapılmaktadır.
- Ayrıca diğer bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan denetim, kontrol ve işlemlere bağlı olarak da dolaylı kontroller yapılmaktadır.

II. BÖLÜM - İNCELEME - SORUŞTURMA - TEFTİŞ - DENETİM VE KONTROLLERİN KAPSAMI VE SONUCU

1. Sosyal Güvenlik Denetmenleri Tarafından Yapılan İnceleme-Denetim ve Kontroller

Sosyal Güvenlik İl Müdürlüklerinde görevli Sosyal Güvenlik Denetmenleri tarafından;

- Sigortasız (kayıt dışı) işçi çalıştırılması, eksik gün veya düşük ücretle sigortalı bildirim, gerçek (fiili) çalışmaya dayanmayan sahte sigortalı ve işyeri bildirim konularındaki ihbar, şikayet ve tespitler,
- Yasal süresi dışında verilen Aylık Prim ve Hizmet Belgelerinin/Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamelerinin işleme alınıp alınmayacağına tespiti,

- İnşaat işyerlerine ilişkin tespitler,
- İşyerinin tesciline, işkoluna ve devrine ilişkin tespitler,
- Tarama ve sektörel denetimler,
- Ölümle sonuçlananlar dışındaki iş kazası vakaları,
- Denetimin konusuna göre ihtiyaç duyulan diğer tüm hallerde, inceleme-denetim ve kontroller yapılmaktadır.

2. Kurum Müfettişleri Tarafından Yapılan İnceleme - Soruşturma - Teftiş ve Denetimler

SGK Rehberlik ve Teftiş Başkanlığında görevli Müfettişler tarafından;

- Ölümle sonuçlanan iş kazaları,
- Meslek hastalıkları,
- İhale konusu işler ve özel bina inşaatlarına, devamlı işyerlerine yönelik asgari işçilik uygulamaları,
- Sağlık hizmet sunucuları (eczane, hastane, tıp merkezi gibi),
- İşyerlerine yönelik yaygın ve yoğun denetimler ve gereken diğer durumlarda, inceleme - soruşturma - teftiş ve denetimler yapılmaktadır.

T.C. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI REHBERLİK VE TEFTİŞ BAŞKANLIĞI

3. Sağlık Sosyal Güvenlik Merkezlerinde Görevli Doktor ve Eczacılar Tarafından Yapılan İnceleme - Denetim ve Kontroller

Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne bağlı Sağlık Sosyal Güvenlik Merkezlerinde görevli doktor ve eczacılar tarafından, SGK Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) hükümleri ve Sözleşme hükümleri doğrultusunda, hastane, eczane, tıp merkezi, optisyenlik müesseseleri (gözlükçüler) gibi sağlık hizmet sunucularıyla ilgili olarak, düzenlenen reçeteler, faturalar ve yapılacak Kurumca yapılacak geri ödemeler konusunda inceleme – denetim ve kontroller yapılmaktadır.

4. Diğer Bakanlık, Kamu Kurum ve Kuruluşları Tarafından Yapılan Denetim, Kontrol ve İşlemlere Bağlı Dolaylı Kontroller

- Kamu idarelerinin denetim elemanları kendi mevzuatları gereğince işyerlerinde yapacakları soruşturma, denetim ve incelemeler sırasında, çalıştırılanların sigortalı olup olmadığını da tespit ederek, sigortasız çalıştırılanları Kuruma bildirmek zorundadır.
- Bu kurumlar ayrıca kendi mevzuatları gereğince yaptıkları inceleme ve tespitler sırasında sigortalıların prime esas kazançlarının veya sigortalı gün sayılarının eksik bildirilmesi sonucunu doğuran tespitlerini de en geç bir ay içinde Kuruma bildirirler.
- Ayrıca bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, bankalar, yaptıkları işlem ve uygulamalar kapsamında kişilerin sosyal güvenliğinin sağlanmasına yarayacak her türlü bilgi ve belgeyi sürekli ve/veya belli aralıklarla Kuruma vermek veya göndermek zorundadır.

5. Yapılan İnceleme - Soruşturma - Teftiş – Denetim ve Kontroller Sırasında ve Sonrasında İzlenen Yol – Yapılan İşlemler

- ❖ Yapılan inceleme - soruşturma - teftiş – denetim ve kontrollerin konusuna göre, inceleme - soruşturma - teftiş – denetim ve kontroller sırasında;
  - İşyerinde yerel denetim (durum tespiti) yapılması,
  - İşyeri yasal kayıt ve belgelerinin incelenmesi,
  - Gerekli ve ilgili kişilerin ifadelerine başvurulması,
  - Kamu kurum ve kuruluşlarından, resmi makamlardan bilgi ve belge talep edilmesi, gibi yol ve yöntemlere başvurulmaktadır.

❖ Yapılan inceleme - soruşturma - teftiş – denetim ve kontrollerin konusuna göre, inceleme - soruşturma - teftiş – denetim ve kontrollerin sonrasında;

- İdari para cezası uygulanması,
- Oluşan Kurum zararının ilgili kişilere rü'cu edilmesi,
- İşverenden işyeri bildirgesi, sigortalı işe giriş ve işten ayrılış bildirgesi, aylık prim ve hizmet belgesi/muhtasar ve prim hizmet beyannamesi istenmesi,
- Cumhuriyet Savcılığına ilgili kişiler hakkında suç duyurusunda bulunulması, gibi işlemler yapılmaktadır.

III. BÖLÜM – İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI İNCELEME VE SORUŞTURMALARI

1. SGK Mevzuatına Göre İş Kazası Sayılan Hal ve Durumlar

İşçinin;

- İşyerinde bulunduğu sırada,
- İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle,
- Görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- Emziren kadın işçinin, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermesi için ayrılan zamanlarda,
- İşverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında,

meydana gelen ve işçiyi hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren yani işçinin yararlanmasına veya ölümüne sebep olan olay iş kazası sayılmaktadır.

2. SGK Mevzuatına Göre Meslek Hastalığı Sayılan Hal ve Durumlar

İşçinin çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleri meslek hastalığı sayılmaktadır. Adından da anlaşılacağı üzere, meslek hastalığı işçinin yaptığı işe bağlı olarak ortaya çıkan hastalıktır.

3. İş Kazası ve Meslek Hastalığı İle İlgili Bildirim Yükümlülüğü

İşçinin geçirdiği iş kazasının işveren tarafından, o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhal (112'ye bildirilebilir), Kuruma da en geç kazadan sonraki üç işgünü içinde bildirilmesi gerekmektedir.

İş kazasının işverenin kontrolü dışındaki yerlerde meydana gelmesi halinde bu süre iş kazasının öğrenildiği tarihten itibaren başlamaktadır.

T.C. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIğI REHBERLİK VE TEFTİŞ BAŞKANLIğI

5510 sayılı Kanunda, işçinin meslek hastalığına tutulduğunu öğrenen veya bu durum kendisine bildirilen işveren tarafından, bu durumun öğrenildiği günden baŐlayarak üç işgünü içinde SGK'ya bildirilmesi yükümlülüğü de getirilmiŐ olmakla beraber, uygulamada işçinin yakalandığı hastalığın meslek hastalığı olup olmadığına SGK Kurum Sağlık Kurulu Karar verdiğinden, bu durumun SGK tarafından işverene yazıyla bildirilmesi halinde işverenin meslek hastalığını bildirme yükümlülüğü doğmaktadır.

4. Tüm İş Kazası ve Meslek Hastalıklarıyla İlgili İnceleme ve Soruşturma Yapılır mı ?

- Ölümle sonuçlanan iş kazaları ile müdürlükte oluşturulan komisyon tarafından iş kazası olup olmadığına karar verilemeyen, işçinin sigortasız olduğu olaylarla ilgili iş kazası inceleme ve soruşturması yapılmaktadır.
- Ayrıca duruma göre, işçide yüzde 10 ve üzeri iş göremezlik (meslekte kazanma gücü kaybı) oluşmasına sebep olan kaza olayları ile tedavi – ilaç giderleri ve geçici iş göremezlik ödeneği (rapor parası) toplamı, kazanın meydana geldiği tarihte geçerli aylık prime esas kazanç üst sınırını (aylık brüt asgari ücretin yedibuçuk katını) aşan kaza olaylarıyla ilgili de iş kazası inceleme ve soruşturması yapılmaktadır.
- Kurum Sağlık Kurulu tarafından meslek hastalığı olduğuna karar verilen tüm vakalarla ilgili de inceleme ve soruşturma yapılmaktadır.

5. İş Kazası ve Meslek Hastalığı İnceleme ve Soruşturmalarının Amacı

İş kazalarıyla ilgili inceleme ve soruşturmalar;

- Olayın SGK mevzuatına göre iş kazası sayılıp sayılmayacağını,
  - İş kazasının yasal süresi içerisinde Kuruma bildirilip bildirilmediğini,
  - Kazanın meydana gelmesinde işveren, işçinin kendisi ve üçüncü kişilerin kasıt veya kusuru bulunup bulunmadığını, özellikle işverenin iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili yükümlülüklerini tam olarak yerine getirip getirmediğini,
- tespit amacıyla yapılmaktadır.

- ❑ Meslek hastalıklarıyla ilgili inceleme ve soruşturmalar ise işçinin söz konusu meslek hastalığına sebep olacak işlerde ve işyerlerinde çalışıp çalışmadığını, hastalığın meydana gelmesinde işveren, işçinin kendisi ve üçüncü kişilerin kasıt veya kusuru bulunup bulunmadığını, özellikle işverenin iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili yükümlülüklerini tam olarak yerine getirip getirmediğini, tespit amacıyla yapılmaktadır.

6. İş Kazası ve Meslek Hastalığı İnceleme ve Soruşturmalarının Kapsamı

- ❑ İş kazası ve meslek hastalığı inceleme ve soruşturmalarında, gerekmesi halinde işyerinde veya kazanın meydana geldiği yerde tespit, demetim, inceleme yapılmaktadır.
- ❑ Özellikle iş kazalarında, kazanın meydana geliş şekli, işyerindeki çalışma şartları ve ortamı, iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili olarak işverenin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği, kazanın meydana gelmesinde kasıt veya kusuru bulunanların tespiti açısından, polis veya jandarma tarafından alınmış ifadeler yoksa veya alınmış ifadeler yeterli değilse, gerekli ve ilgili kişilerin ifadelerine başvurulabilmektedir. Meslek hastalıklarında da işveren ve işçinin, gerekmesi halinde diğer işçilerin ifadelerine başvurulabilmektedir.

7. İş Kazası ve Meslek Hastalığı İnceleme ve Soruşturmalarında İstenilen Kayıt ve Belgeler

- ❑ İş kazası ve meslek hastalığı inceleme ve soruşturmalarında; gerek görülmesi halinde, iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına yakalanan işçinin geriye dönük sigorta primine esas ücret ve kazançlarının tespiti için Ücret Ödeme Bordroları ve Yasal Defterler (Yevmiye veya İşletme Defteri) incelenmektedir.
- ❑ İş kazası ve meslek hastalığı inceleme ve soruşturmalarının en önemli amaçlarından biri de işverenin gereken iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alıp almadığını, bu konudaki yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini tespit olduğundan, bu çerçevede işyerinde yapılan iş, işyerinin niteliği, kaza veya meslek hastalığının meydana geliş şekline göre;
  - İşe giriş sağlık raporları,

- Eğitim form, tutanak ve belgeleri,
  - Kişisel koruyucu donanım (KKD) teslim ve taahhüt belge ve tutanakları,
  - Risk Değerlendirme Raporları, Tabloları, Analizleri,
  - İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin (İSG) Tespit ve Öneri Defteri,
  - Kişisel koruyucu donanım (KKD) teslim ve taahhüt belge ve tutanakları,
  - Gaz, toz, kimyasal madde, gürültü gibi konularda yapılmış Ortam Ölçüm Raporları,
  - Gerek görülen diğer kayıt ve belgeler,
- talep edilip, incelenmektedir.

9. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Vakalarında İşverenin Sorumluluğu

İş kazası ve meslek hastalığı vakalarıyla ilgili olarak SGK Mevzuatına göre işverenin iki tür sorumluluğu bulunmaktadır.

Birincisi: Kusursuz sorumluluk

İkincisi: İşverenin kasıt veya kusuruna bağlı sorumluluk

I. İşverenin Kusursuz Sorumluluğu:

İş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına yakalanan işçi sigortasız ise söz konusu iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle Kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü masrafların tutarı ile işçiye ya da ölümü halinde haksahiplerine gelir bağlanırsa bu gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri tutarı, sorumluluk halleri aranmaksızın, işverenden tahsil edilmekte yani Kurumca işverene rücu edilmektedir. (5510/23. Madde)

II. İşverenin Kusura Bağlı Sorumluluğu:

İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya işçinin sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca işçiye veya ölümü halinde hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, işçinin veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverenden tahsil edilmekte yani Kurumca işverene rücu edilmektedir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınmaktadır. (5510/21. Madde)

T.C. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI REHBERLİK VE TEFTİŞ BAŞKANLIĞI

Ayrıca, işveren, iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına tutulan işçiye sağlık durumunun gerektirdiği sağlık hizmetlerini derhal sağlamakla yükümlüdür. Bu amaçla işveren tarafından yapılan ve belgelere dayanan sağlık hizmeti giderleri ile yol, refakatçi masrafları Kurum tarafından karşılanır.

Yukarıda belirtilen yükümlölüklerin yerine getirilmesindeki ihmalinden veya gecikmesinden dolayı, işçinin tedavi süresinin uzamasına veya malûl kalmasına ya da malullük derecesinin artmasına sebep olan işveren, Kurumun bu nedenle yaptığı her türlü sağlık hizmeti giderini ödemekle yükümlüdür. (5510/76. Madde)

III. İŞverenin Cezai Sorumluluğu:

Ölüm veya yaralanma ile sonuçlanan iş kazaları ile ilgili soruŐtırmalar, Kamu Hukuku çerçevesinde ve/veya ihbar/Şikayet üzerine Cumhuriyet Savcılarını tarafından yürütölmektedir. SoruŐtırma sürecinde Cumhuriyet Savcılarını genelde BilirkiŐi görevlendirmekte, BilirkiŐi Raporuna göre olayda kusurlu bulunanlar hakkında Türk Ceza Kanununun (TCK) ilgili maddelerine istinaden kamu davası açmaktadır. Bu kapsamda işverenin ceza sorumluluğu da doğabilmektedir.

Bu tamamen TCK ile ilgili bir konu olup, SGK Mevzuatını ile ilgisi bulunmamaktadır.

IV. BÖLÜM – ASGARI İŞÇİLİK İNCELEMELERİ

Asgari işçilik uygulaması; işverenin, işin yürütümü için Kuruma yeterli işçilik bildirip bildirmediğini tespit amacıyla yürütülen bir uygulamadır.

SGK Mevzuatına göre iki tür asgari işçilik uygulaması bulunmaktadır.

1. Geçici İşlere Yönelik Asgari İşçilik Uygulaması

Özel bina inşaatları ve ihale konusu işlerde, işin bitiminden sonra inşaatlarda maliyet bedeline, ihale konusu işlerde ise hakediş tutarına Tebliğ eki o işe ait asgari işçilik oranı uygulanarak yapılan hesaplama sonucu, o işin yürütümü için Kuruma yeterli işçilik bildirilip bildirilmediğini tespiti yönelik bir uygulamadır.

2. Devamlı İşyerlerine Yönelik Asgari İşçilik Uygulaması

Devamlı işyerlerinden, belirli bir tarih aralığında Kuruma işin yürütümü için yeterli işçilik bildirilip bildirilmediğini tespiti yönelik uygulamadır.

3- Asgari İşçilik Uygulamasının Teftişle İlgisi

Özel bina inşaatları ve ihale konusu işlerle ilgili asgari işçilik değerlendirme ve hesaplamaları Müdürlüklerde yürütülmekte, eğer işverenin o işle ilgili hiç işçilik bildirmediği veya yetersiz işçilik bildirdiği tespit edilirse, işverenin eksik işçiliğe ait prim tutarını Müdürlüğe ödemesi halinde işlem tamamlanmaktadır. Eğer işveren eksik işçiliğe ait prim tutarını ödemek istemezse veya o işe ait işçilikli gider faturalarının olduğunu iddia ederse, dosya Müdürlük tarafından Müfettiş incelemesine gönderilmektedir.

**T.C.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIğI
REHBERLİK VE TEFTİŞ BAŞKANLIğI**

Devamlı işyerlerine yönelik asgari işçilik uygulaması ise tamamen Kurum Müfettişleri tarafından yapılan inceleme ve teftişle yrtlmektedir.

VII. BÖLÜM – SGK İŞLEM VE UYGULAMALARI HAKKINDA BİLGİ ALINABİLECEK İLGİLİ MEVZUAT

SGK işlem ve uygulamalarıyla ilgili olarak, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği dışında ayrıca aşağıda belirtilen Kurum genelgelerinde de ayrıntılı açıklamalar yer almaktadır.

2011-13 Sayılı Genelge: İhale konusu işler ve özel bina inşaatlarıyla ilgili asgari işçilik uygulaması, teminat çözümü, ilişiksizlik belgesi alınması

2013-11 Sayılı Genelge: Sigortalılık işlemleri (işe giriş, işten ayrılış bildirgesi gibi)

T.C.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
REHBERLİK VE TEFTİŞ BAŞKANLIĞI

2016-21 Sayılı Genelge: Kısa vadeli sigorta işlemleri (iş kazası ve meslek hastalığı, istirahatli sigortalıyla ilgili çalışmadığına dair bildirim gibi)

2020-08 Sayılı Genelge: İdari para cezaları

2020-20 Sayılı Genelge: İşveren işlemleri (işyeri bildirgesi, prim belgeleri gibi)

Söz konusu Genelgelere <https://www.sgk.gov.tr/> internet sayfasındaki Mevzuat linkinden veya <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Kurum/22620739> linkinden ulaşılabilir.

Dinlediğiniz için teşekkür ederim...